

Korona bir sınır meselesini gündemimize soktu. Sosyal mesafe, bedenlerin ve yüzeylerin birbirlerine değmesi ve değmemesine dair bir sınır meselesine dönüştü. Sınır aynı zamanda ulus devletlerin sınırlarının birbirine kapanması, şehirlerin arasına sınırların koyulması, insanların birbirine sınır ve mesafe koyması, belli ölçüde üretimin azalması ve iş yerlerinin kapatılması, masalar, sandalyeler arasına sınır koyulması gibi çok yönlü bir sınır meselesini ortaya çıkarttı. Bu sınır meselesi aynı zamanda sınıfsal bir sınırı da açığa çıkarttı. Kovid sürecinde orta sınıfların, beyaz yakalıların çalışma hayatını eve aktarabildiği, evden çalışmaya başladığı, üst sınıfların kendi kaçacak alanlarını yarattığı bir dönemde sınıfsal anlamda bir ayrışma yaşandığını gözlemlemek mümkün oldu. Bu anlamda işçiler, alt gelir grubu çalışanlar işe gitmeye ve ön saflarda çalışmaya devam etmek zorunda kaldılar. Sınıfsal ayrımın ön plana çıkmış olduğu bu süreçte, pandemi aslında yeni bir sınırın daha, sınıflar arasındaki ayrım ve sınırın altını çizmiş oldu. Diğer yandan pandemi gündeme girmeden önce Yunanistan sınırındaki göçmenlerin sınırda verdikleri kabul edilme ve mülteci haklarının tanınmasına dair mücadeleden söz etmekte fayda var. Mültecilerin sınırda verdikleri mücadele insan haklarına, kabul edilmeye ve de tanınmaya dair bir sınır mücadelesi idi. Pandemi süreci yaşanırken bu sınır

Kaynak: <https://i4.hurimg.com>

*Dr.Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü.

mücadelesi aslında sınırın bir ayrıma işaret ettiğini ve bu ayrımın aynı zamanda mülteci sorununda da kendisini gösteren bir ayrıma dönüştüğünü gösterdi. Sınıfsal olan bu ayrım aynı zamanda mülteci meselesinde ırksal, etnik kökensel ve toplumsal statüye dair bir ayrımla birlikte pandemi sürecinde yeniden mülteci sorununun sınıf ve kimlik meselesiyle gündeme girmesine sebep oldu. Biyopolitika olarak mülteci meselesi Foucault (2015) ve Agamben (2001) tarafından dile getirilen kimin yaşatılacağına karar veren iktidarların ırk ve sınıf meseleleri pandemi sürecinde hem sınıfsal bir mesele olarak hem de bir mültecilik sorunu olarak kendisini gösterdi.

20 Haziran Dünya Mülteciler Günü öncesinde Birleşmiş Milletler Göç Örgütü'nün açıkladığı Küresel Eğilimler Raporu'na göre dünyadaki 2019 yılı sonu itibarıyla mülteci sayısı 79,5 milyon kişi kadar ve bu kişiler savaş ve yoksulluk sebebiyle zorla yerinden edilmiş olan kişiler olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de ise yüzde 92'si Suriyeli olmak üzere toplam 3,9 milyon yerinden edilmiş kişi yaşamaktadır. Türkiye'deki 3,6

milyon Suriyeli'nin 1,6 milyonunu ise çocuklar oluşturmaktadır (Öztürk, 2020). Mültecilerin yaşamları tüm dünyada gitgide daha da zorlaşan bir hal almış durumda. Yunanistan sınırındaki mülteciler Kovid sürecinden önce sınırda ve sınırdan içeriye girmek için verdikleri mücadeleyle görünür oldular. Yunanistan sınırında her türlü polis ve sivil şiddete maruz kalan mülteciler, Kovid sürecinin başlamasıyla birlikte bir anda medyanın gündeminden düştü. Mültecilerin bir kısmı kendi imkânlarıyla kayıtlı oldukları illere dönmeye çalıştı, geri kalanları ise Göç İdaresi tarafından 14 günlük karantina sonrasında, Çanakkale,

İzmir gibi yerlere bırakıldı. Yiyecek ve içecek gibi temel ihtiyaçlardan mahrum kalan bu insanlar, aynı zamanda kalacak yerleri olmadan sokağa bırakıldılar (Gazete Alinteri, 2020). Bir yandan da 'korkutucu öteki' (Ahmed, 2015) olarak mülteciler, Yunanistan tarafından, Yunanistan'ın kıyı kasabalarına geçecekleri ve yeniden sınır meselesinin özneleri olacakları endişesini doğurdu. 13 Nisan Pazartesi ve 14 Nisan Salı günlerinde Göç İdaresinin bu mültecileri kayıtlı oldukları illere geri götürmelerinin ardından 'korkutucu öteki' (Ahmed, 2015) olan mültecilerin görünürlükleri yeniden azaldı.

Kaynak: <https://www.dw.com>

Yunanistan sınırında hak mücadelesi veren mülteciler tam olarak yerleşememiş oldukları Türkiye'de ve içerisinden girmeye çalıştıkları AB sınırından şiddetle uzaklaştırılmalarının ardından, Türkiye'de kayıtlı oldukları illere döndüler. Bu sınır hareketleri esnasında yersiz yurtsuzluk durumları daha da derinleşen mülteciler, diğer taraftan pandemiyle birlikte tümüyle 'çıplak yaşama' (Agamben, 2001) fırlatılmış olarak kendilerini bir varoluş mücadelesi içerisinde buldular.

Pandemi döneminde hem mülteci kampları hem de mültecilerin yoksulluk ve dışlanma içerisinde geçmekte olan hayatları kimin yaşatılacağına karar veren biyopolitik

iktidarların, salgın, yoksulluk ve mültecilik kavramları üzerinden yeniden görünür olmasını sağladı.

Pandemi Günlerinde Mülteci Kamplarının Durumu

BM'nin tespitlerine göre dünya genelinde 30 Milyon mülteci var ve bunlar virüsün yayılmasına uygun şartlarda yaşamakta ve mülteci kamplarında gerekli tedbirler alınmamakta (Yeni Asya, 2020). Kapasitesinin üzerinde insan istihdam eden mülteci kamplarında temiz su veya kanalizasyon erişimi sınırlı olduğu gibi, sık sık el yıkamak veya sosyal mesafe kurmak da bir o kadar zor olmakta. Dünyanın birçok yerindeki mülteci kampları, yeterli miktarda su ve sabundan yoksun oldukları gibi, yok olan klinikler de bu koşulları derinleştiriyor. Mültecilerin toplu halde ve dar bir alanda sayıları kalabalık bir şekilde bir arada tutulma koşulları da göz önünde bulundurulduğunda salgın hastalıklar açısından mülteci kampları oldukça büyük risk taşımakta. Bilhassa Afrika, Orta Doğu ve Asya'daki mülteci kampları, sağlık hizmetlerine ve temel ihtiyaçlara sınırlı erişim, travmatize ve iyi beslenmemiş insanlarla dolu olması nedeniyle salgın hastalıkların yayılmasını kolaylaştırıyor. Bu kamplarda geniş aileler, çamur zeminli branda barınaklarına sıkışık hallerde yaşamaktalar. Bu duruma Bangladeş'teki nüfus yoğunluğu New York'unkinden yaklaşık dört kat daha fazla olan mülteci kampı, Kenya'daki 200 bin kişiyle sadece sekiz doktorla mücadele eden mülteci kampı, yine benzer bir şekilde Yunanistan'ın Lesbos kentindeki 18 bine yakın mültecinin yaşadığı ancak 3.000 kişi kapasiteli olan mülteci kampı örnek gösterilebilir

Kaynak: <https://www.afro.who.int>

(“Yunanistan’ın Midilli Adasındaki”, 2019).Diğer yandan Avrupa genelinde de mülteciler sağlık, beslenme ve temiz su gibi temel gereksinimlere erişim sorunu yaşamaktalar (Akdeniz, 2020). Örneğin Suriye'deki bir yerleşim bölgesinde, Korona virüsüne benzeyen semptomlar hastalar arasında görüldü ve bu semptomlardan ölen hastalar oldu ne var ki tıbbi ekipman ve tıp personelinden yoksun olduğu için bu hastalar yeterli ölçüde tedavi edilemedi ve bunun sonucunda hayatlarını yitirdiler (BBC, 2019).

Türkiye’de ise yoksulluk ve ayrımcılığın birçok türüne maruz kalan mülteciler-göçmenler pandemiden hem yoksulluk hem de ayrımcılık sebebiyle en çok etkilenen kesim oldu. Dünya Doktorları 2019 Raporuna göre, Türkiye’de, her 5 mülteci 1’inin temiz içme suyuna, her 3 mülteci 1’inin ise hijyen maddelerine erişimi yok (Gazete Alınteri, 2020). Yoksul bölgelerde hem temel ihtiyaçlar eksik olduğundan ötürü hem de insanlar daha dar ve sıkışık alanlarda bir arada yaşadıklarından ötürü, salgın hastalıkların yoksul bölgelerde yayılma hızının daha yüksek olduğunu söylemek yanlış olmaz. Diğer yandan sadece mülteci kamplarında değil, İstanbul ya da Şanlıurfa gibi büyük şehirlerde de mülteci aileler temiz suya erişim, atık tahliyesi ve hijyen koşullarının olmadığı meskenlerde yaşamak mecburiyetinde olabilmekteler (Gazete Alınteri, 2020).

Kaynak: <https://fxc2.mncdn.com>

Korona sürecinde Türkiye'deki mültecilerin ve göçmenlerin durumu ve 'sınırın ötesinde kalanların' Korona deneyimlerine dair...

Korona sürecinde görünmez olan mülteciler, pandemiden çok etkilenen ne var ki sesleri de en az duyulan kesim oldu. Türkiye'deki mültecilerin yüzde 70'i pandemi sürecinde işini kaybetti. Dünya Mülteci Günü öncesinde yayımlanan Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu araştırmasına göre, 'Türkiye'de araştırmaya katılan mültecilerin yaklaşık %70'i pandeminin başlangıcından bu yana işlerini kaybettiklerini raporladı. Ek olarak, %80'e yakını gündelik masraflarının gözle görülür şekilde arttığını belirtti. Araştırmada, bu ve diğer faktörlerin çok sayıda mülteci ailenin aşmakta zorlandığı büyük bir ekonomik uçurum yarattığı belirtilen çalışmada, mülteci ailelerin yarısından çoğunun bu masrafları karşılamak için borç almayı da içeren çeşitli yollar bulmaya mecbur bırakıldığı ifade edildi' (Öztürk, 2020). Pandeminin ortaya çıkardığı durum, sınıfsal ve kökensele ayrımların daha da ortaya çıkmasına ve toplumsal uçurumun derinleşmesine sebep oldu.

Kaynak: <https://i12.haber7.net>

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu Başkanı Francesco Rocca'nın araştırmanın bulgularıyla ilgili yaptığı açıklama pandemi esnasında ve sonrasında yoksulluk sınırı altında yaşayan ve geçimlerini sağlayamayan mültecilerin kazandıkları gelirleri de kaybederek, ilaç ve gıdayı da içeren temel ihtiyaçlarından kısmaya zorlandıklarını dile getirmekte (Öztürk, 2020).

Korona sürecinde Türkiye'deki mültecilerin-göçmenlerin durumunu anlamak için İltica ve Göç Araştırma Merkezi (IGAM)'nin Keçiören ve Altındağ semtlerindeki mültecilere dair gözlemlerinden şu alıntılar yapılabilir: Korona salgını birçok mültecinin kayıt dışı olarak çalıştığı iş yerlerinin kapanmasına sebep oldu. İşyerlerinin işten çıkarma kararlarında da önce Suriyeliler ardından diğer mülteciler bulunmakta. Mültecilerin en temel sorunları arasında açlık, kötü beslenme, temiz su ve hijyen malzemelerini bulamamak yer almakta. Kamu kurumlarının, belediyelerin yardım programları mültecileri dışlamakta. Dil meselesi sağlık hizmetleri başta olmak üzere çeşitli hizmetlerden yararlanabilmeleri için mültecilerin önündeki en önemli engellerden birisini teşkil etmekte. Ayrıca uzaktan eğitimi izleme donanımına sahip olmayan mülteci öğrencilerinin eğitimi aksamakta (Çorabatır, 2020). Diğer taraftan Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun mülteciler ve göçmenler üzerine çalışmalarından alınan haberlere göre, İstanbul'un farklı bölgelerinde zor şartlar altında yaşam savaşı vermekte olan mültecilerin Tarlabası'nda sosyal mesafe kurallarının hiçe sayıldığı evlerde yaşadıkları da bu gözlemlerden yola çıkarak yapılabilmekte (Yıldırım, 2020).

Kalabalık evlerde ve açlık sınırında yaşayan göçmenlerin, Korona salgını esnasındaki temel sıkıntılarını işsiz kalmak ve temel yaşam gereksinimlerine ulaşmanın güçlükleri oluşturmakla birlikte, uğradıkları ırkçılıktan da söz etmek gerekiyor. Evrensel gazetesine Ercüment Akdeniz'in sorularını

yanıtlayan bir Suriyeli göçmen kadın, 12 kişilik bir ailede yaşadığını, evde Korona salgınından önce üç kişinin çalıştığını, şu an ise sadece kendisinin çalıştığını dile getiriyor ve eve ekmekten başka bir şey götüremediğini söylüyor. Maske dışında hiçbir koruma önleminin olmadığını, ayrıca insanların Suriyelilere olan ırkçı tavırlarının arttığını, Korona'yı ülkeye Suriyeliler'in getirdiğini söylediklerini ve bu tip ırkçı mobinge uğradıklarını dile getiriyor (Evrensel, 2020a). Gazete Duvar'a verdiği röportajda Shadi, 'Geçici koruma altındaki Suriyeliler için, durum normalken de sağlık hizmeti almak zordu' (Evrensel, 2020b) diyor ve Korona esnasında aile hekimlerine gittiklerinde numara aldığı halde "Senin sıran geçerli değil" itirazıyla karşılaştığını, "Bizim doktorlarımızı çalıştırıyorsunuz, kendi doktorlarınıza muayene ettirmiyorsunuz" (Evrensel, 2020b) denilerek taciz edildiklerini belirtmekte. Yaser ise maruz kaldıkları ırkçılıktan ötürü hastalansa bile hastaneye gitmeyi düşünmediğini söylüyor. Fatih'te oturan amcası hastalandığında acil serviste 'Burada Türklere bile yetişemiyor doktorlar, bir de siz çıktınız' diye üzerine yüründüğünü ve hastaneye gitmek yerine kendilerine evde bakmaya çalıştıklarını dile getiriyor (Evrensel, 2020b). Kayıtsız mültecilerin ise kimliksiz-kayıtsız olmaları sebebiyle hastanelere yaptıkları başvuruların kabul edilmediği ve kayıtsız mültecilerin hastanelerde tedavi görmediği İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi tarafından saptandı. Bu mültecilerin ve göçmenlerin ayrıca hastane girişlerinde hastane polisi tarafından idari gözetime alınmak ile de tehdit edildikleri kaydedildi (Evrensel, 2020b).

Pandeminin en çok etkilediği kesimler arasında yer alan toplumun alt gelir gruplarının sosyal tabaka olarak en alt

kesiminde yer alan mülteci ve göçmenlerin, kökenlerinden ötürü

Kaynak: <https://www.dw.com>

de ırkçılıkla yoksulluk arasındaki sarkaçta sürdürdükleri yaşamları içerisinde göçmenler hem görünmezleştirdi hem de sesleri duyulmaz oldu. Göçmenlerle toplumun geri kalanı arasındaki ayrım ırk, kimlik, sınıf sınırlarına çarparak derinleşti. İktidarların biyopolitik bir araç olarak kullandığı göçmenler aynı zamanda biyopolitik iktidarların kimin yaşatılacağına karar verdikleri yönetimsellikte, pandemiyle birlikte çıplak yaşamın içerisine fırlatıldılar ve güvencesizliğin her türünün yanı sıra salgınla da daha zorlu bir mücadelenin içerisine sürüklendiler. Bununla birlikte sınıfsal ve sosyal güvencesizliğin mülteciler üzerindeki yapısal şiddeti arttıracaklarını aynı zamanda çocuk işçilikten toplumsal cinsiyet temelli şiddetin artmasına kadar birçok sonucunun olacağını da dile getirmek mümkün.

Kaynakça

- Agamben, G. (2001). *Kutsal İnsan*. Ayrıntı Yayınları.
- Ahmed, S. (2015). *Duyguların Kültürel Politikası*. Sel Yayıncılık.
- BBC., (2019), Yunanistan'ın Midilli adasındaki mülteci kampında kalan çocuklar 'ölmek istediklerini' söylüyor. *BBC Türkçe*
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50822715>
- Evrensel.,(2020a). 'Korona günlerinde mülteciler biyolojik silah muamelesi görüyor!' *EvrenselGazetesi*.
<https://www.evrensel.net/haber/401782/korona-gunlerinde-multeciler-biyolojik-silah-muamelesi-goruyor>
- Evrensel., (2020b) Kayıtsız mülteciler, koronavirüs belirtisi taşımalarına rağmen hastaneye alınmadı. *Evrensel*.
<https://www.evrensel.net/haber/401312/kayitsiz-multeciler-koronavirus-belirtisi-tasimalarına-ragmen-hastaneye-alinmadi>
- Çorabatır, M. (2020, Nisan 30). Mültecilerin korona ile imtihanı. *Fikirturu*.
<https://fikirturu.com/toplum/multecilerin-korona-ile-imtihani/>
- Foucault, M. (2015). *Biyopolitikanın Doğuşu* College De France Dersleri 1978-1979. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Öztürk, F. (2020, Haziran 20). Dünya Mülteci Günü: Türkiye'deki mültecilerin yüzde 70'i pandemi sürecinde işini kaybetti. *BBC*,
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-53119206>
- GazeteAlinteri, (2020). Halkların Köprüsü Derneği: Mültecileri yalnız bırakmadık. *Alinteri 21'inci yy'asosyalizmiyazacağız!*
<https://gazete.alinteri1.org/halklarin-koprusu-dernegi-multecileri-sahipsiz-birakmadik>
- YeniAsya, (2020). Mülteciler için korona alarmı. *YeniAsya*.
https://www.yeniasya.com.tr/gundem/multeciler-icin-korona-alarmi_515313
- Yıldırım, U. (2020, Aralık 04). Korona mültecileri de vurdu. *Sabah*.
<https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/04/12/korona-multecileri-de-vurdu>
<https://www.afro.who.int/sites/default/files/2019-12/Barasalogho-1-8.jpg>
<https://i12.haber7.net//haber/haber7>
https://www.dw.com/image/52680259_303.jpg